

ASIA

Käräjäoikeuden käräjätuomarin, osastonjohtajan ja laamannin epäillyt virkarikokset

KANTELUKIRJOITUKSET

OKV/880/1/2006

Oikeuskanslerille 14.9.2006 osoitetussa, varatuomarin laatimassa ja allekirjoittamassa kante- lussa on arvosteltu Helsingin käräjäoikeuden menettelyä riita-asiassa L 95/21167. Kantelun mukaan kyseisen riita-asian käsittely oli kestänyt hyvin pitkään. Kantelussa todetaan, että ky- seinen asia oli alun perin tullut vireille vuonna 1991 ja se oli ratkaistu käräjäoikeuden päätök- sellä vasta vuonna 2005. Kantelussa arvostellaan myös muun ohella kyseistä päätöstä.

Kanteluun on merkitty kantelijoiksi kaksi yhtiötä. Kantelussa esitettyjen seikkojen johdosta olen ryhtynyt asiaa tutkimaan huolimatta siitä, että varatuomari ei kantelun ohessa ole toimitta- nut mainittujen yhtiöiden antamaa valtakirjaa.

OKV/1320/1/2007

Kantelija on arvostellut eduskunnan oikeusasiamiehelle 4.5.2007 osoittamassaan, hänen asia- miehensä laatimassa kantelussa Helsingin käräjäoikeuden menettelyä riita-asiassa L 04/10202 ja siihen liittyvässä oikeusavun ratkaisupyyntöä koskevassa asiassa H 04/15106. Kantelija on pyytänyt oikeusasiamiestä tutkimaan, onko asiassa viivytelty aiheettomasti.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on 14.12.2007 siirtänyt mainitun kantelun oikeuskanslerin käsiteltäväksi.

TAPAHTUMATIETOJA

Riita-asia L 95/21167 oli tullut vireille alun perin 5.6.1991 silloisessa Helsingin raastuvan-oikeudessa, joka oli jättänyt kanteen tutkimatta päätöksellä 24.10.1991 (S 91/4872). Korkein oikeus oli päätöksellä 26.2.1993 purkanut raastuvanoikeuden päätöksen tietyiltä osilta. Jutun tultua uudelleen vireille raastuvanoikeus oli ratkaissut asian 25.11.1993 (S 93/2806), mutta Helsingin hovioikeus oli palauttanut asian päätöksellä 29.11.1994 uudelleen Helsingin käräjä-oikeuden käsiteltäväksi. Tämän jälkeen asia oli tullut vireille käräjäoikeudessa 7.7.1995 (L 95/21167). Asia oli käräjätuomarilla käsiteltävänä 4.11.1996 - 31.5.2004, jonka jälkeen asia siirrettiin käräjätuomari B:n käsiteltäväksi. Käräjätuomari B antoi asiassa päätöksen 3.3.2005, jonka mukaan kanne jätettiin tutkimatta. Päätös jäi lainvoimaiseksi.

Käräjätuomarilla oli 13.5.2004 - 12.1.2007 käsiteltävänään valtion korvausvastuuta koskeva riita-asia L 04/10202, joka oli tullut käräjäoikeudessa vireille 10.5.2004. Käräjätuomari ei ratkaissut kyseistä riita-asiaa, vaan sen käsittely siirrettiin 12.1.2007 toiselle käräjätuomarille.

Käräjätuomarilla oli käsiteltävänään oikeusavun ratkaisupyyntöä koskeva asia H 04/15106 sen vireille tulosta 8.7.2004 lukien 12.1.2007 saakka. Käräjätuomari ei ratkaissut kyseistä asiaa, vaan sen käsittely siirrettiin 12.1.2007 toiselle tuomarille.

Asiassa on myös tullut ilmi, että käräjätuomari oli 17.12.2004 lopullisesti ratkaissut vahingonkorvausta/potilasvahinkoa koskevan riita-asian L 01/9983, joka oli tullut käräjäoikeudessa vireille 4.5.2001 ja jaettu hänen käsiteltäväkseen 4.1.2002. Lisäksi on tullut ilmi, että välittäjäso-pimusta koskeva riita-asia L 01/12929, joka oli tullut käräjäoikeudessa vireille 6.6.2001, oli jaettu käräjätuomarin käsiteltäväksi 8.1.2002 ja asia oli ratkaistu käräjätuomarin johdolla kolmen tuomarin kokoonpanossa 8.10.2004.

SELVITYS

Keskusrikospoliisi on pyynnöstäni toimittanut esitutkinnan käräjätuomarin menettelyn tutkimiseksi. Esitutkinnassa rikoksesta epäiltynä on lisäksi kuultu Helsingin käräjäoikeuden osastonjohtajaa ja eläkkeelle jäänyttä laamannia.

RATKAISU

1. Käräjätuomarin menettely

1.1 Menettely suoritettuna esitutkinnan perusteella

Suoritettuna esitutkinnan perusteella on käräjätuomarilla käsiteltävinä Helsingin käräjäoikeudessa olleissa asioissa olleet seuraavat viivästykset:

- 1) Käräjätuomarilla on ollut 4.11.1996 – 31.5.2004 käsiteltävänä riita-asia L 95/21167, joka oli tullut käräjäoikeudessa vireille 7.7.1995. Kyseessä on ollut alun perin vuonna 1991 vireille tullut riita-asia. Valmisteluistunnon 11.12.1998 jälkeen käräjätuomari ei ollut tehnyt asiassa toimenpiteitä. Asian käsittely oli siirretty käräjätuomarilta toiselle käräjätuomarille.
- 2) Käräjätuomari on vasta 17.12.2004 lopullisesti ratkaissut riita-asian L 01/9983, joka oli tullut käräjäoikeudessa vireille 4.5.2001 ja jaettu käräjätuomarin käsiteltäväksi 4.1.2002.
- 3) Riita-asia L 01/12929, joka oli tullut käräjäoikeudessa vireille 6.6.2001 ja jaettu käräjätuomarin käsiteltäväksi 8.1.2002, oli ratkaistu vasta 8.10.2004.
- 4) Käräjätuomarilla on ollut 13.5.2004 – 12.1.2007 käsiteltävänä riita-asia L 04/10202, joka oli tullut käräjäoikeudessa vireille 10.5.2004. Käräjätuomari ei ollut ratkaissut kyseistä riita-asiaa, vaan sen käsittely oli 12.1.2007 siirretty toiselle käräjätuomarille.
- 5) Käräjätuomarilla on ollut käsiteltävänä oikeusavun ratkaisupyyntöä koskeva asia H 04/15106 sen vireille tulosta 8.7.2004 lukien 12.1.2007 saakka. Käräjätuomari ei ollut ratkaissut kyseistä asiaa, vaan sen käsittely oli 12.1.2007 siirretty toiselle tuomarille.

1.2 Menettelyn rikosoikeudellinen arviointi

1.2.1 Sovellettava rangaistussäännös

1.10.2002 voimaan tulleen rikoslain 40 luvun 10 §:n (604/2002) mukaan jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla rikkoook virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon. Edellä kohdan 1.1 alakohdissa 1-3 selostetun menettelyn aikaan voimassa olleessa rikoslain 40 luvun 11 §:ssä (792/1989) on ollut vastaavanlainen sääntely, jossa kuitenkin edellä mainitussa rikoslain 40 luvun 10 §:ssä mainitun huolimattomuuden sijasta on käytetty ilmaisua ”huolimattomuudesta tai varomattomuudesta”.

1.2.2 Virkavelvollisuuden vastaisuus

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Lain 45 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan myös tuomariin, jollei laissa toisin säädetä.

Oikeusapulain 27 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimen on käsiteltävä pääasiasta erillisenä ratkaistava oikeusavun myöntämistä, muuttamista ja lakkaamista koskeva asia kiireellisenä.

Edellä kohdassa 1.1 mainitut lainkäyttöasiat ovat olleet käräjäoikeudessa käräjätuomarilla käsiteltävänä noin kahdesta vuodesta kuudesta kuukaudesta seitsemään vuoteen seitsemään kuukauteen. Käräjäoikeus on velvollinen viran puolesta huolehtimaan asian joutuisasta käsittelystä ja siitä riippumatta, onko asiaan osallinen esimerkiksi tiedustellut tai kiirehtinyt asiansa käsitte-lyä. Esitutkinnassa ei ole käynyt ilmi, että kohdassa 1.1 mainitut asiat olisivat olleet poikkeuk-sellisen laajoja tai erityisen vaikeita ratkaista. Myöskään käytettävissä oleva selvitysaineisto ei viittaa siihen, että käräjätuomarilla olisi ollut poikkeuksellisen runsaasti asioita käsiteltävänä. Hänen työmääräänsä oli saadun selvityksen mukaan päinvastoin vähennetty esimiestoimenpi-tein. Asioiden käsittely on kestänyt niiden laatuun nähden kohtuuttoman pitkään ja käräjätuo-mari on näin huolimattomuudesta rikkonut virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa.

1.2.3 Yksi vai useampi teko

Käräjätuomarin menettelyssä on kyse käsittelyn viipymisestä viidessä hänen ratkaistavanaan vuosina 1996 - 2007 olleessa asiassa. Laissa ei ole säännelty, onko mainitunkaltaisia useita samankaltaisia laiminlyöntejä arvioitava rikosoikeudellisesti yhtenä kokonaisuutena vai erillisinä tekoina. Rikoslain lainvalmisteluasiakirjoissa tästä niin sanotusta rikoksen pitkittäissuuntaises-ta rajaamisesta on todettu, ettei yhden ja useamman teon tapausten erottelemiseksi aina ole ole-massa selviä perusteita, vaan ratkaisu jää usein riippumaan lainkäyttäjän harkinnasta (HE 40/1990 vp s. 39). Kysymys on siten viime kädessä tapauskohtaisesta harkinnasta.

Tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista koskevassa korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 2006:33 on ollut muun ohella kysymys siitä, oliko tapauksessa syyteoikeus vanhimmista väitetyistä teoista vanhentunut. Ratkaisussa kysymyksessä olleessa tapauksessa oli kyse yritystukien myöntämistä koskevien päätöksien tekemiseen liittyneestä säännöksistä piittaamattomuudesta ja huolimattomuudesta ratkaisujen perusteena olleiden seikkojen selvit-tämisessä. Korkein oikeus katsoi, että tapauksessa kysymys oli eri teoista ja että syyteoikeus sen vuoksi oli vanhimpien tekojen osalta vanhentunut.

Korkeimman oikeuden tuomion perustelujen mukaan tapauksessa asennoituminen virkatehtä-viin ei yksin ollut tekijä, jonka perusteella yksittäiset tukiratkaisut olisivat muodostaneet sellai-sen asiallisesti ja ajallisesti yhtenäisen kokonaisuuden, että tekoja olisi tullut arvioida yhtenä rikoksena. Vähemmistöön jääneet jäsenet sen sijaan pitivät syytettyjen toimia sillä tavoin yhte-näisenä kokonaisuutena, että niitä olisi heidän näkemyksensä mukaan tullut pitää yhtenä teko-na.

Korkeimman oikeuden ratkaisemassa tapauksessa on ollut kyse yksittäisten päätösten tekemi-seen liittyvästä huolimattomuudesta ja säännöksistä piittaamattomuudesta. Nyt arvioitavana olevassa käräjätuomarin menettelyssä sen sijaan on kyse virkatehtävien jättämisestä hoitamatta riittävän joutuisasti. Arvioitavana oleva tapaus eroaa mielestäni perusteiltaan siinä määrin kor-keimman oikeuden ratkaisemasta tapauksesta, että ennakkopäätös ei suoraan sovellu oi-keusohjeeksi arvioitaessa, onko käräjätuomarin tekemiksi epäiltyjä laiminlyöntejä pidettävä yhtenä vai useana rikoksena.

Käräjätuomarin epäillyssä menettelyssä on sinänsä kyse useista viivytyksettömän käsittelyn laiminlyönneistä, jotka kuitenkin muodostavat lainkäytön asianmukaisuutta ja sitä kohtaan tun-nettavaa luottamusta loukkaavan sekä ajallisesti että asiallisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Kä-räjätuomarin tekemiksi epäiltyjä laiminlyöntejä on tämän vuoksi perusteltua oikeudellisesti ar-vioida yhtenä rikoksena.

1.2.4 Teon vähäisyyden arviointi

Asiassa on vielä arvioitava, ylittääkö kärjätuomarin epäilty menettely tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä säädetyn vähäisyysskynnyksen vai onko se lainkohdassa mainitulla tavalla huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Tuottamuksellisten virkarikosten rangaistavuuden perusteita ja tarvetta pohdittiin virkarikoslainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Hallituksen esityksessä (HE 58/1988 vp s. 19) on todettu muun ohella, ettei rangaistavuuden ulottaminen vähäisiin, lähinnä määrättyä menettelytapaa koskevien säännösten rikkomuksiin, joilla ei ole viran asianmukaisen hoidon tai yksityisten etujen kannalta mainittavampaa merkitystä, ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi siinä on todettu (s. 65), ettei säännöksillä ole tarkoin määriteltävissä, milloin virkavelvollisuuden rikkomista voidaan pitää vähäisenä, ja että tämän arvioiminen jää syyttäviviranomaisen ja viime kädessä tuomioistuimen harkittavaksi.

Vähäisyyttä arvioitaessa on edellä kerrotun perusteella huomiota kiinnitettävä muun muassa siihen, miten olennaisesti tekijä on menetellyt vastoin sitä, mitä edellytetään kysymyksessä olevan viran asianmukaiselta hoitamiselta, ja missä määrin virkamiehen menettely on loukannut tai vaarantanut yksityistä etua. Oikeuskäytännössä on annettu merkitystä myös sille, miten vakavasti teko vaarantaa luottamusta viranomaisen toiminnan asianmukaisuuteen (esim. KKO 2001:54).

Kysymyksessä olevien kärjätuomarin käsiteltävinä olleiden lainkäyttöasioiden käsittelyajat ovat vaarantaneet perustuslain 21 §:n 1 momentissa säädetyn perusoikeuden toteutumista eli oikeutta saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa ilman aiheetonta viivytystä. Tekokokonaisuuden voidaan arvioida loukanneen myös luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen.

Kiinnitän erityisesti huomiota seuraaviin seikkoihin.

Riita-asia L 95/21167 oli tullut kärjäoikeudessa vireille 7.7.1995 sen jälkeen kun korkein oikeus oli kerran tietyiltä osilta purkanut raastuvanoikeuden päätöksen ja hovioikeus oli kerran palauttanut asian kärjäoikeuden käsiteltäväksi. Kärjäoikeuden käsiteltäväksi palautettu asia tulisi jo lähtökohtaisesti käsitellä erityisen joutuisasti (ks. apulaisoikeuskanslerin päätös 7.9.1994 dnro 518/1/94 ja oikeuskanslerin päätös 2.3.2005 dnro 1312/1/03), jottei asian kokonaiskäsittelyaika muodostuisi kohtuuttoman pitkäksi. Kyseinen riita-asia oli kärjätuomarilla käsiteltävänä vuosina 1996 - 2004 yli seitsemän ja puolen vuoden ajan, mutta hän ei kertonut mukaan tehnyt asiassa mitään toimenpiteitä asian valmisteluistunnon 11.12.1998 jälkeen. Kärjätuomari on esitutkinnassa myöntänyt olleensa tietoinen siitä, että kyseinen oikeusriita oli tullut alun perin vireille jo vuonna 1991. Kun asia siirrettiin kärjätuomarilta toisen kärjätuomarin käsiteltäväksi, oli kulunut jo lähes 13 vuotta siitä, kun asia alun perin oli tullut oikeudessa vireille. Asian käsittely oli ilmiselvästi viipynyt oikeudellisesti kestävämmän pitkään. Kyseisen riita-asian kantajan edustaja on esitutkinnassa kertonut, että kysymys oli alun perin yhtiölle hyvin merkityksellisestä oikeusriidasta, johon olisi tarvittu nopea ratkaisu. Koska asian käsittely ei edennyt, menetti se kantajalle merkityksensä. Kärjätuomarin esitutkinnassa kertoman mukaan viimeksi mainittu seikka ei ollut kärjäoikeuden tiedossa.

Käräjätuomarilla oli käsiteltävänä riita-asia L 01/12929, jossa arkistopäiväkirjan mukaan noin kahden vuoden aikana ei suoritettu mitään toimenpiteitä. Käräjätuomari on esitutkinnassa kertonut aikavälillä 8.1.2002 – joulukuu 2003 tutustuneensa aineistoon ja sen jälkeen pyytäneensä osapuolilta kirjalliset lausumat valmistelussa. Kyseisen asian vastaajan edustajan esitutkinnassa kertoman mukaan ajan kulumisen johti siihen, että vastapuolena ollut yritys ehti muuttua toimimattomaksi eikä siltä enää saatu perityksi mitään korvauksia.

Käräjätuomarilla oli käsiteltävänä riita-asia L 04/10202 lähes kaksi vuotta kahdeksan kuukautta. Käräjäoikeuden arkistopäiväkirjasta ei tältä ajanjaksolta käy ilmi muita toimenpiteitä kuin asian tiedoksianto. Käräjätuomari ei ratkaissut kyseistä asiaa, vaan sen käsittely siirrettiin toiselle tuomarille. Käräjätuomarilla oli lisäksi käsiteltävänä mainittuun riita-asiaan liittyvä oikeusavun ratkaisupyyntöä koskeva asia H 04/15106 yli kaksi vuotta kuusi kuukautta, jona aikana hän ei tehnyt asiassa mitään toimenpiteitä. Käräjätuomari ei ratkaissut kyseistä asiaa, vaan sen käsittely siirrettiin toiselle tuomarille. Käräjätuomarin menettely on ilmeisessä ristiriidassa siihen nähden, että tuomioistuimen on oikeusapulain 27 §:n mukaan käsiteltävä pääasiasta erillisenä ratkaistava oikeusavun myöntämistä, muuttamista ja lakkaamista koskeva asia kiireellisenä. Käräjätuomari on esitutkinnassa kertonut selityksenä laiminlyönnilleen sotkeneensa jutun paperit itse pääasiaa koskeviin papereihin. Kyseisen asian kantajan avustaja on kuitenkin kertonut tiedustelleensa asian etenemistä jutun vireillöoloaikana.

Rikosoikeudellista ”vähäisyyskynnystä” arvioitaessa on vielä perusteltua kiinnittää huomiota viipymisen syihin. Käräjätuomari on selityksenä laiminlyönnilleen viitannut muun ohella työpaineisiin, perusteelliseen työtapaansa, [kohta poistettu JulkL 24 §:n 1 mom. 25 kohdan nojalla], atk-välineiden käyttöönottoon liittyviin ongelmiin, sihteerinsä kokemuksen ja pätevyyden puutteeseen sekä edellä mainituin tavoin asiakirjojen sotkeutumiseen toisen asian kanssa.

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella katson, että mainittujen käräjätuomarin laiminlyöntiensä puolustukseksi esittämien seikkojen perusteella tekoa ei voida pitää rikoslain 40 luvun 10 §:n tunnusmerkistön tarkoittamalla tavalla vähäisenä. Käräjätuomarin työoloissa tai -välineissä ei saadun selvityksen perusteella ole ollut mitään sellaista, jolla olisi vaikutusta hänen toimintaa rikosoikeudellisesti arvioitaessa. Myöskään käräjätuomarin esittämät muut seikat eivät selitä virkatehtävien hoidossa olleita laiminlyöntejä. Asiassa ei esimerkiksi ole tullut ilmi, että käräjätuomarilla olisi ollut käräjäoikeuden muita käräjätuomareita suurempi työmäärä. Hänen työmääränsä oli saadun selvityksen mukaan päinvastoin vähennetty esimiestoimenpitein siirtämällä vanhoja juttuja muille tuomareille, jakamalla hänelle selkeitä ja yksinkertaisia juttuja sekä jakamalla uusia juttuja määrällisesti vähemmän. Normaalisti lomista poikkeavia työstä poissaoloja ei saadun selvityksen valossa myöskään ole ollut siinä määrin, että poissaoloilla voitaisiin katsoa olleen merkitystä käräjätuomarin mahdollisuuksiin hoitaa virkatehtäviään.

Lisäksi on otettava huomioon, että laillisuusvalvojat ovat antaneet käräjätuomarille kaksi huomautusta nimenomaan käsittelyn viipymisen johdosta. Apulaisoikeuskansleri on 7.4.2000 antanut käräjätuomarille huomautuksen riita-asian käsittelyn viipymisen johdosta ja eduskunnan apulaisoikeusasiamies 11.11.2004 huomautuksen täytäntöönpanoriitakanteen käsittelyn viipymisen johdosta. Näistä huomautuksista huolimatta käräjätuomarilla olleiden juttujen käsittely on viipynyt edellä 1.1 -kohdassa mainituin tavoin.

Käräjätuomarin tekemäksi epäiltyä edellä 1.1 -kohdassa tarkoitettua menettelyä ei kerrotuilla perusteilla ole pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.

2. Laamannin ja osastonjohtajan menettely

2.1 Esitutkinnasta

Laamanni on toiminut Helsingin käräjäoikeuden laamannina käräjätuomarin epäiltyjen laiminlyöntien tekoaikana. Laamannia on kuultu esitutkinnassa rikoksesta epäiltynä sen tutkimiseksi, olisiko hänen pitänyt valvoa johtamaansa Helsingin käräjäoikeuden toimintaa, eri osastojen toimintaa sekä käräjätuomarin työskentelyä paremmin ja esimiestoimenpitein estää juttujen käsittelyn tarpeeton viipyminen.

Osastonjohtaja on toiminut Helsingin käräjäoikeudessa osaston 5 johtajana vuosina 2003 - 2006. Osastonjohtajaa on kuultu esitutkinnassa rikoksesta epäiltynä sen tutkimiseksi, olisiko hänen pitänyt valvoa johtamaansa osaston toimintaa sekä käräjätuomarin työskentelyä paremmin ja esimiestoimenpitein estää juttujen käsittelyn tarpeeton viipyminen.

2.2 Asiaan liittyvistä säännöksistä ja määräyksistä

Laamannin keskeinen tehtävä lainkäytön johtamisessa on määritelty käräjäoikeusasetuksen 12 §:ssä, jonka mukaan laamannin tulee valvoa, että asiat käräjäoikeudessa käsitellään huolellisesti ja nopeasti sekä seurata, että lakia sovelletaan yhdenmukaisesti.

Käräjäoikeudessa on voimassa käräjäoikeuslakiin ja -asetukseen perustuva laamannin määräämä työjärjestys. Helsingin käräjäoikeudessa voimassa olleiden työjärjestysten mukaan osastonjohtajan vastuulla on ollut muun ohella juttujen nopea käsittely. Työjärjestysten mukaan osastonjohtajan tehtäviin kuuluu muun muassa juttujaosta päättäminen. Juttujen joutuisan käsittelyn valvontavelvollisuuden tarkemmasta sisällöstä ei Helsingin käräjäoikeudessa ole ollut ohjeistusta.

Laamanni vastaa käräjäoikeudessa viime kädessä siitä, että tuomioistuimen työt tulevat tehdyiksi. Tämän vuoksi laamanni paitsi joutuu johtamaan toimintaa, myös ohjaamaan sitä oikeaan suuntaan. Lisäksi hänen on seurattava ja valvottava sitä, että asiat ratkaistaan lainmukaisesti ja toiminnassa yleensäkin noudatetaan voimassa olevia säädöksiä ja määräyksiä. Mikäli laamanni esimerkiksi havaitsee yksittäisen asian huomattavaa viipymistä, hän voi äärimmäisenä keinona siirtää asian käsittelyn toiselle tuomarille. Käräjäoikeusasetuksen 4 §:n 2 momentissa säädetään, että jos jonkun lainoppineen jäsenen työmäärä poikkeaa muiden tuomareiden työmäärästä tai jos siihen on muu perusteltu painava syy, laamanni voi siirtää lainoppineelle jäsenele jaetun asian toisen lainoppineen jäsenen käsiteltäväksi.

2.3 Arviointi

Laamanni on esitutkinnassa kiistänyt laiminlyöneensä hoitaa esimiesasemaansa liittyvän virkatehtävänsä. Laamanni on myöntänyt hänellä olleen asemaansa ja asetukseen perustuva erityinen oikeudellinen velvollisuus järjestää ja valvoa juttujen joutuisaa käsittelyä käräjäoikeudessa. Työmäärän vuoksi tehtävä oli käräjäoikeudessa delegoitu osastonjohtajille, mutta laamannin mukaan hän on vastannut asiasta viime kädessä.

Osastonjohtaja on esitutkinnassa kiistänyt laiminlyöneensä hoitaa esimiesasemaansa liittyvän virkatehtävänsä. Osastonjohtaja on myöntänyt hänellä olleen asemaansa ja työjärjestykseen perustunut erityinen oikeudellinen velvollisuus puuttua johtamansa osaston käräjätuomarin työn epäkohtiin, kuten liian pitkään juttujen käsittelyaikaan. Osastonjohtaja on kertonut, että

hänellä on ollut itsenäinen ja ensisijainen tehtävä valvoa alaistensa töiden hoitumista kohtuullisessa ajassa.

Esitutinnan perusteella on todettavissa, että työn joutuisuuden valvonta käräjäoikeudessa oli laamannin ja osastonjohtajan toimesta tapahtunut lähtökohtaisesti erilaisilla säännöllisin väliajoin tehtävillä listauksilla ja selvityksillä tuomareilla vireillä olevista jutuista. Käräjätuomarilla olleiden juttujen viipyminen oli ollut laamannin ja osastonjohtajan havaittavissa, lukuun ottamatta oikeusavun ratkaisupyyntöä koskevaa asiaa, koska näitä ns. H-asioita ei käräjäoikeudessa erikseen valvottu. Käräjätuomari on kertonut uskoneensa omiin voimiinsa ja kykyynsä hoitaa asiat pois päiväjärjestyksestä eikä hän ollut pyytänyt esimiehiltään, että juttuja olisi siirretty häneltä pois. Juttujen viipymisen johdosta käräjätuomarin työmäärää oli kuitenkin esimiestoimenpitein vähennetty. Työn vähenemisen määrästä käräjätuomarilla, osastonjohtajalla ja laamannilla on tosin jossain määrin erilaiset käsitykset. Yksityiskohdissaan heidän kertomukset myös siitä, miten he olivat keskinäisissä keskusteluissaan käsitelleet käräjätuomarin viipyviä juttuja poikkeavat jossain määrin toisistaan.

Asiassa tulee lähinnä arvioitavaksi, täyttääkö laamannin ja osastonjohtajan menettely rikoslain 40 luvun 10 §:n mukaisen tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön.

Arvioin laamannin menettelyä seuraavasti.

Laamannin menettelyä arvioitaessa on ensinnäkin otettava huomioon, että juttujen joutuisan käsittelyn valvonta oli delegoitu osastonjohtajien ensisijaiseksi tehtäväksi. On myös otettava huomioon, että Helsingin käräjäoikeus on Suomen suurin käräjäoikeus, joten laamannilla on käytännössä ollut vain rajalliset mahdollisuudet ryhtyä selvittämään yksittäisellä tuomarilla olevien asioiden käsittelyn mahdollista viipymistä. Laamanni oli esimerkiksi vuoden 2003 alussa velvoittanut osastonjohtajia tekemään inventaarit käräjätuomareiden kaikista jutuista sekä velvoittanut käräjätuomarit työsuunnitelmien tekoon. Saadun selvityksen mukaan laamanni oli muutoinkin kiinnittänyt osastonjohtajien huomiota vanhojen asioiden käsittelyn nopeuttamiseksi.

Edellä lausutut näkökohdat huomioon ottaen katson, ettei laamanni ole rikkonut virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvaa virkavelvollisuuttaan. Asiassa ei näin ollen ole oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 6 §:ssä syytteen nostamiseen edellytettäviä todennäköisiä syitä sen tueksi, että laamanni olisi syyllistynyt tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen tai muuhunkaan rikokseen. Käytettävissäni olevan aineiston perusteella katson, ettei laamanni ole menetellyt asiassa tavalla, jonka johdosta minulla muutoinkaan olisi aihetta toimenpiteisiin.

Arvioin osastonjohtajan menettelyä seuraavasti.

Ottaen huomioon osastonjohtajan toimenpiteet, joilla hän osastonjohtajana pyrki estämään käräjätuomarilla olleiden juttujen käsittelyn tarpeeton viipyminen ja ottaen muutoinkin huomioon asiassa ilmenneet seikat, katson, ettei osastonjohtaja lähtökohtaisesti ole menetellyt asiassa tavalla, jonka johdosta minulla olisi aihetta toimenpiteisiin. Siltä osin kuin kyse on käräjätuomarilla olleen riita-asian L 95/21167 viipymisestä, totean kuitenkin seuraavan.

Osastonjohtaja aloitti osaston 5 johtajana, eli käräjätuomarin esimiehenä, vuoden 2003 alussa. Tuolloin edellä mainittu riita-asia oli käräjäoikeuden diaaritietojenkin mukaan ollut vireillä lähes seitsemän ja puoli vuotta ja käräjätuomarilla käsiteltävänä yli kuusi vuotta. Ihmisoikeusoppimuksen 6 artiklan, perustuslain 21 §:n 1 momentin ja valtion virkamieslain 14 §:n 1 momen-

tin valossa asian käsittely oli ilmiselvästi viipynyt oikeudellisesti kestävämpään pitkään. Katson näin ollen, että osastonjohtajan on tullut viipymättä ryhtyä toimenpiteisiin kyseisen asian käsittelyn nopeuttamiseksi.

Osastonjohtaja on esitutkinnassa kertonut havainneensa keväällä 2003, että käräjätuomarilla oli käsiteltävänä useita vanhoja laajoja riita-asioita. Osastonjohtaja oli tämän vuoksi muun muassa keskustellut käräjätuomarin kanssa asioiden käsittelystä. Käräjätuomarin juttutilanteen oltua kesäloman jälkeen sama kuin keväällä, osastonjohtaja oli kertomansa mukaan siirtänyt kolme laajaa riita-asiaa pois käräjätuomarilta ja hän oli jatkossa jakanut käräjätuomarille vain helppoja riita- ja rikosjuttuja. Lokakuussa 2003 osastonjohtaja oli antanut käräjätuomarille kirjallisen ohjeen siitä, miten hänen mielestään riita-asioita tulisi käsitellä. Osastonjohtajan mukaan käräjätuomari ei missään vaiheessa vuonna 2003 tuonut esille, ettei olisi ollut kykenevä hoitamaan tehtäviään asianmukaisesti. Koska käräjätuomarin juttutilanne ei parantunut vuoden 2003 aikana, osastonjohtaja oli kertomansa mukaan keväällä 2004 siirtänyt käräjätuomarilta pois toistakymmentä laajaa riita-asiaa, muun ohella asian L 95/21167.

Osastonjohtaja on esitutkinnassa kertonut edellä mainitun riita-asia osalta, että se tuli hänen tietoonsa keväällä 2003 vuonna 1995 vireille tulleen juttuna. Syyksi jutun siirtämiselle käräjätuomarilta toiselle tuomarille vasta toukokuussa 2004, osastonjohtaja on esitutkinnassa todennut, että ”juttu oli auttamattomasti vanha jo siinä vaiheessa kun tulin osaston 5. johtajaksi...jutulle ei ollut enää mitään tehtävissä”. Totean tältä osin, että osastonjohtajan mainituin tavoin esittämät seikat eivät ole oikeudellisesti hyväksyttäviä syitä lykätä asian käsittelyn nopeuttamiseksi tarkoitettuja konkreettisia toimenpiteitä. Selvää on, että mikäli asian käsittely on ilmiselvästi jo viipynyt oikeudellisesti kestävämpään pitkään, on tuomarin esimiehen välittömästi ryhdyttävä toimenpiteisiin asian käsittelyn nopeuttamiseksi.

Jälkikäteisessä arvioinnissa voidaan todeta, että osastonjohtajan toimenpiteet vuonna 2003 eivät olleet riittäviä asian L 95/21167 käsittelyn nopeuttamiseksi. Käräjätuomari ei tehnyt asialle mitään ja osastonjohtaja siirsi sen toiselle tuomarille toukokuussa 2004. Ottaen kuitenkin erityisesti huomioon ne nimenomaiset toimenpiteet, joihin osastonjohtaja saadun selvityksen mukaan ryhtyi vuonna 2003 käräjätuomarin työmäärän helpottamiseksi luoden näin paremmat mahdollisuudet muun ohella asian L 95/21167 nopealle käsittelylle, katson, ettei osastonjohtaja ole huolimattomuudesta rikkonut virkatoiminnassa noudatettavaan säännöksiin tai määräyksiin perustuvaa virkavelvollisuuttaan. Asiassa ei näin ollen ole oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 6 §:ssä syytteen nostamiseen edellytettäviä todennäköisiä syitä sen tueksi, että osastonjohtaja olisi syyllistynyt tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen tai muuhunkaan rikokseen. Saatan kuitenkin edellä lausumani näkökohdat osastonjohtajan tietoon.

Muilta osin totean asiassa seuraavan.

Siltä osin kuin asiassa on ilmennyt, että ns. H-asioiden käsittelyä ei käräjäoikeudessa tosiasiasa ollut erikseen valvottu, totean seuraavan. Osastonjohtaja ja laamanni ovat esitutkinnassa antamissaan loppulausunnoissa todenneet, että H-asioiden valvonnan puute koski ainoastaan erittäin harvalukuisia ja oikeudellisesti yksinkertaisia H-asioita, jotka käytännössä liittyvät oikeusapuun. Esimerkiksi vuonna 2004 tällaisia asioita oli osastolle 5 saapunut ainoastaan viisi. Asian arvioinnissa on otettava huomioon, että saadun selvityksen mukaan mainitulle osastolle oli esimerkiksi vuonna 2004 saapunut 1837 rikosasiaa sekä 226 laajaa riita-asiaa ja 246 laajaa huoneenvuokra-asiaa. Edellä lausuttu huomioon ottaen katson, etteivät laamanni ja osastonjohtaja ole menetelleet tältä osin tavalla, joka antaisi minulle aihetta toimenpiteisiin.

Siltä osin kuin asiassa on ilmennyt, että riita-asia L 95/21167 oli näkynyt käräjäoikeuden valvontalistoissa vuonna 1995 vireille tullessa asiana, totean vielä seuraavan. Kyseinen asia oli kahteen kertaan aloitettu uudelleen käsitellä käräjäoikeudessa, ensimmäisellä kerralla korkeimman oikeuden purettua raastuvanoikeuden päätöksen ja toisella kerralla hovioikeuden palautettua asian käsittelyn käräjäoikeuteen. Molemmilla kerroilla asia oli kirjattu oikeudessa vireille uudella diaarinumerolla. Käräjäoikeuden valvontalistoilta ei ollut merkintää esimerkiksi siitä, että asia olisi käräjäoikeuteen palautettu tai että asia olisi alun perin tullut vireille oikeudessa jo vuonna 1991. Näin ollen asioiden joutuisan käsittelyn valvontaa suorittaneet osastonjohtaja ja laamanni eivät kertomansakaan mukaan olleet tietoisia siitä, että asian kokonaiskäsittelyaika oli huomattavasti pitempi kuin valvontalistoilta ilmeni.

Asian joutuisaa käsittelyä arvioitaessa ei merkitystä ole ainoastaan sillä, kuinka pitkään asia on yksittäisen tuomarin tai tuomioistuimen käsiteltävänä. Olennaista merkitystä on myös sillä, kuinka pitkäksi asian kokonaiskäsittelyaika muodostuu. Katson, etteivät osastonjohtaja ja laamanni ole tältä osin menettäneet asiassa tavalla, joka antaisi minulle aiheita toimenpiteisiin. Katson kuitenkin, että edellä mainitussa tapauksessa olennainen merkitys olisi ollut sillä, että osastonjohtaja ja laamanni olisivat suoraan valvontalistoilta tai jollakin muulla selkeällä tavalla pystyneet toteamaan asian sen hetkisen tilanteen mukaisen poikkeuksellisen pitkän kokonaiskäsittelyajan.

Käräjäoikeuden nykyinen laamanni on asian laillisuusvalvonnallisessa tutkinnassa antanut lausunnon 7.5.2008, jossa hän kertoo käräjäoikeudessa kehitteillä olevasta uudesta asianhallintajärjestelmiin liitettävästä palvelusta, jossa jokaisen tuomarin ajantasainen juttutilanne on koko ajan laamannin ja osastonjohtajien nähtävissä siten, että järjestelmä varoittaa sekä jutun liiallisesta kokonaiskestoajasta että myös siitä, että jutulle ei ole tiettyyn aikaan tehty mitään. Koska asiaan on näin ollen jo kiinnitetty käräjäoikeudessa huomiota, minulla ei laillisuusvalvojana aiheita tältä osin enempään toimenpiteisiin.

3. Käräjätuomari B:n menettely ym.

Käräjätuomari B on antamissaan selvityksissä kertonut riita-asian L 95/21167 käsittelystä sen jälkeen, kun asian käsittely oli vuonna 2004 siirretty hänelle toiselta käräjätuomarilta. Asiassa 3.3.2005 antamansa päätöksen osalta hän toteaa ratkaisunsa perusteiden ilmenevän sanotusta päätöksestä.

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella ja ottaen erityisesti huomioon käräjätuomari B:n selvityksissä esitetyt näkökohdat katson, ettei minulla ole oikeudellisia perusteita arvioida käräjätuomari B:n menettelyä lainvastaisesti tai muutoinkaan tavalla, joka antaisi minulle aiheita toimenpiteisiin.

Yhteenvetona totean, ettei minulla - käsittelyn viipymistä lukuun ottamatta - ole aiheita epäillä, että riita-asian L 95/21167 käsittelyssä olisi menetelty tavalla, joka antaisi minulle aiheita toimenpiteisiin.

4. Johtopäätökset ja toimenpiteet

Asiassa on suoritettun esitutkinnan perusteella todennäköisiä syitä sen tueksi, että:

Käräjätuomari on tässä ratkaisussa kohdassa 1 arvioidulla menettelyllään huolimattomuudesta rikkonut virkatoiminnassa noudatettavaan säännöksiin perustuvan virkavelvollisuutensa. Käräjätuomari on menetellyt tavalla, joka täyttää rikoslain 40 luvun 11 §:ssä (792/1989) ja sen sijaan 1.10.2002 tulleessa mainitun luvun 10 §:ssä (604/2002) rangaistavaksi säädetyn tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön.

Asiassa ei ole tullut ilmi sellaisia käräjätuomarin epäillyn menettelyn moitittavuutta vähentäviä tai muita seikkoja, joiden vuoksi asiassa ei olisi aihetta syytteen nostamiseen.

Pyydän valtakunnansyyttäjälle osoittamassani kirjeessä valtakunnansyyttäjää nostamaan tämän päätöksen mukaisesti syytteen Helsingin käräjäoikeuden käräjätuomaria vastaan rikoslain 40 luvun 11 §:ssä (792/1989) ja sen sijaan 1.10.2002 tulleessa mainitun luvun 10 §:ssä (604/2002) säädetystä tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta käräjätuomarin edellä kohdassa 1 tarkoitetusta menettelystä.

Saatan osastonjohtajan tietoon edellä kohdassa 2.3 lausumani näkökohdat.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni lisäksi tiedoksi Helsingin hovioikeuden presidentille, Helsingin käräjäoikeuden nykyiselle laamannille, entiselle laamannille, käräjätuomari B:lle sekä asiassa esitutkinnan toimittaneelle keskusrikospoliisille.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Esittelijäneuvos

Markus Löfman

OIKEUSKANSLERINVIRASTO